

بازی‌های رایانه‌ای

● احسان امیری

فرصت تعامل کودکان استثنایی با جامعه

و حس می‌کنند مثل دیگران هستند. چرا کودکان معلول از بازی‌های رایانه‌ای لذت می‌برند؟ فکر می‌کنم پاسخ به این سؤال روشن باشد. بازی‌های رایانه‌ای در زمره‌ی بازی‌های تعاملی قرار دارند. این بازی‌ها قدرت و سطح تعامل کودک معلول با جامعه را افزایش می‌دهند. در دنیای واقعی، کودک معلول از کمترین فرصت برای تعامل با هم‌سالان عادی خود و هم‌چنین جامعه برخوردار است. اما در متن بازی، او خود را قهرمان اصلی ماجرا می‌بیند و از طریق انتخاب گزینه‌های متفاوت، شرایط را به دل خواه خود تغییر می‌دهد.

بازی‌های رایانه‌ای، وسیله‌ای کاملاً مناسب برای پرکردن اوقات فراغت کودکان معلول محسوب می‌شوند. رسیدگی به وضعیت دو کودک معلول وقت و انرژی فراوانی از والدین می‌گیرد و تا حدود زیادی به طور غیر مستقیم این اوقات فراغت برای والدین نیز فراهم می‌شود. به علاوه، این بازی‌ها ارزان قیمت‌اند و به همین دلیل ابزاری مناسب برای سرگرمی خانواده‌های کم‌درامدی هستند که کودکان معلول دارند.

از محاسن بازی‌های رایانه‌ای زیاد می‌توان سخن گفت که نگارنده از آن‌ها می‌گذرد و بیشتر به مسائل و شرایطی می‌پردازد که ارتباط «کودک معلول» و «بازی رایانه‌ای» به خانواده تحمیل می‌کند.

■ کودکان معلول زمان بیشتری به بازی‌های رایانه‌ای مشغول می‌شوند. دلیل این امر بسیار روشن است. وسایل و دیگر سرگرمی‌های معمول، برای افراد عادی جامعه طراحی شده‌اند و کودکان معلول از دست‌رسی به آن‌ها محروم‌اند. بنابراین «بازی رایانه‌ای» جانشین مناسب همه نوع سرگرمی و تفریح برای کودک معلول است. البته بازی طولانی مدت کودکان معلول که به ناچار شما باید به آن تن بدهید، برای آن‌ها عوارض منفی دارد که تحلیل جسمی یکی از آن‌هاست.

■ بازی‌های رایانه‌ای رایج در سطح جامعه، براساس شرایط گروه‌های سنی کودکان عادی دسته‌بندی شده‌اند، نه بر اساس رده‌های سنی و نیازهای ویژه‌ی کودکان معلول. بنابراین والدین به تجربه در می‌یابند که براساس سن عقلی و توانایی کودکان خود و نه سن تقویمی بازی‌ها را تهیه کنند. این امر محدودیت‌های زیادی را برای خانواده به خاطر تدارک بازی‌های مناسب ایجاد می‌کند.

سال‌هاست وقتی به شعار معروف «معلولیت، محدودیت نیست» برمی‌خورم، عصبانی می‌شوم. فرض کنید شما کودک معلولی دارید که ناچار است برای رفت و آمد از ویلچر استفاده کند. تصور کنید که یکی از روزهای خدا، گذرتان به خیابان آزادی تهران می‌افتد و می‌خواهید از عرض خیابان بگذرید. وسط خیابان موانعی به ارتفاع ۴۰ متر! (البته برای کودکان معلول این موانع واقعاً ۱۰۰ متری هستند) کار گذاشته‌اند تا کسی نتواند از عرض خیابان عبور کند.

گزینه‌ی بعدی استفاده از پله‌ی برقی یا پله‌ی معمولی است که برای شما کارایی ندارد. تنها گزینه‌ای که می‌ماند، طی مسافتی طولانی و عبور از عرض خیابان در جایی است که دیگر از دیوار «چین»! خبری نباشد.

من دو فرزند معلول دوقلو دارم که چنین وضعیتی دارند و در جامعه و زندگی اجتماعی به صدها و صدها مانع برمی‌خورند که در زندگی افراد سالم جامعه از آن‌ها خبری نیست.

برای کودک معلول امکانات «بازی» بسیار محدود است. اما از آن‌جا که به قول ژان پیازه، «بازی، تفکر کودک است»، برای او نیز باید شرایط بازی کردن را فراهم کرد. از این گذشته، در تعلیم دینی و منابع اعتقادی ما به بازی‌های کودکان نگاه ویژه‌ای شده است و پدر کودک معلول، باید زمینه‌ی سرگرمی و بازی کودک معلولش را مهیا کند تا او هم مانند کودکان عادی از نعمت بازی برخوردار شود.

در دنیای امروز، «بازی‌های رایانه‌ای» از جمله بازی‌هایی هستند که چنین امکانی را برای کودکان معلول به خصوص کودکان دارای معلولیت جسمی و ذهنی فراهم می‌کنند. کودکان معلول از طریق بازی‌های رایانه‌ای به دنیای خارج از خانه متصل می‌شوند. به راحتی از عرض خیابان‌ها می‌گذرد، در مسابقات ورزشی شرکت می‌کنند و برنده می‌شوند، به راحتی اتومبیل می‌رانند و اگر لازم باشد، حتی از دست پلیس می‌گریزند، به عنوان قهرمان و به تنهایی در جنگ‌های چریکی و پارتیزانی شرکت می‌کنند و به قلب دشمن می‌زنند و مأموریتشان را هم به خوبی انجام می‌دهند. به عنوان خلبان هواپیمای جنگنده هدف‌های از پیش تعیین شده را منهدم می‌کنند و ... یعنی، محدودیت‌هایشان در زندگی عادی، در فضای مجازی از بین می‌رود.

حداکثر تعامل کودکان معلول به جامعه با آدم‌هایی مثل خودشان است؛ آن هم در محیط مدرسه. بچه‌های معلول به همراه معلم ورزش که خود او نیز ناشنواست. ما با جامعه‌ای روبرو هستیم که فضای ارتباط خود را با این کودکان در همه‌ی عرصه‌ها بسته است

■ متأسفانه من زمان بسیار کمی را می‌توانم به فرزندانم اختصاص دهم. گاهی پیش می‌آید که بتوانم در بازی‌هایشان شرکت کنم و الحق و انصاف این بازی‌ها بسیار جذاب هستند. وقتی با هم بازی می‌کنیم، احساس بهتری نسبت به هم پیدا می‌کنیم و فضای کودکانه‌ای به وجود می‌آید که شادی از جمله‌ی دستاوردهای آن است.

■ در مراکز آموزش و پرورش کودکان استثنایی، به خصوص کودکان معلول جسمی و ذهنی، خبری از فناوری‌های نوین نیست. نه تنها در مدارس که در حوزه‌های ستادی نیز به تفکر استفاده از چنین امکاناتی برای آموزش و تربیت کودکان استثنایی بر نمی‌خورید. در صورتی که طراحی بازی‌های آموزشی متناسب با نیازهای ویژه‌ی گروه‌های گوناگون کودکان استثنایی انجام شود، شرایط بهتری را از نظر کیفیت یادگیری برای کودکان معلول به وجود می‌آورد.

طبیعی است که نمی‌توان به عطش روزافزون کودکان برای تهیه‌ی بازی‌های جدید پاسخ مناسب و شایسته ای داد.

■ من مجبورم حداقل هفته‌ای یک‌بار به همراه فرزندانم به مراکز فروش بازی‌های رایانه‌ای بروم و بازی‌های جدید تهیه کنم. این که بازی‌ها حتماً مجوز داشته باشند، برای گروه‌های سنی پایین‌تر تهیه‌شده باشند و از جمله‌ی بازی‌های وحشتناک نباشند، کار انتخاب و خرید بازی را سخت می‌کند. به توصیه‌ی همسرم سعی می‌کنم که بازی‌های فکری و خلاق خریداری کنم و چنین بازی‌هایی کمتر در بازار ایران وجود دارند.

■ فرزندان من به بازی‌های دو نفره بیشتر علاقه‌مندند، چرا که امکان بازی هر دو را به راحتی فراهم می‌آورد و البته تعداد و تنوع بازی‌های دو نفره نسبت به بازی‌های تک نفره محدودتر است.

بازی‌هایی که بچه‌ها دوست دارند

رولد دال، نویسنده‌ی معروف انگلیسی، اثری جذاب و خواندنی برای کودکان و نوجوانان منتشر کرده است. در داستان‌های او بچه‌ها با شیطنتهای کودکانه و شیرین با قهرمانان قصه‌ها رو به رو می‌شوند. مجموعه کتاب‌های «چارلی و آسانسور شیشه‌ای»، «چارلی و کارخانه‌ی شکلات‌سازی» و... از رمان‌های مشهور این نویسنده‌اند که از آن‌ها فیلم ساخته شده است. این بازی نیز مورد علاقه‌ی کودکان است.

«مدال» یک مجموعه بازی رایانه‌ای است که تاکنون در چند نوع (ورژن) منتشر شده است. این بازی‌ها به دلیل داشتن صفحه‌های گوناگون اکشن مورد علاقه‌ی بچه‌هاست.

آخرین بازی که تا لحظه‌ی نگارش این مقاله، برای بچه‌ها با حضور خودشان از فروشگاه تهیه شده است. نمی‌شود وارد فروشنده‌ی شویم و بچه‌ها بیش از ۸۰ درصد بازی‌ها را نداشته باشند! علاوه بر این که انواع «ماشین‌بازی»، از بازی‌های مورد علاقه‌ی بچه‌ها هستند.

سریال «هشدار برای کبری ۱۱» مورد علاقه‌ی بچه‌هاست. بازی‌هایی که به نحوی با قهرمانان فیلم‌های مورد علاقه‌ی بچه‌ها طراحی می‌شوند نیز در زمره‌ی بازی‌های رایانه‌ای پرطرفدار قلمداد می‌شوند. بی‌دلیل نیست که شرکت‌های سازنده‌ی این گونه بازی‌ها آثار زیادی با قهرمانان قصه‌ها و فیلم‌های پرطرفدار طراحی و به بازار عرضه می‌کنند. کودکان معلول به سهولت با قهرمانان این بازی‌ها همذات‌پنداری می‌کنند.

